

tása végett, az esperesi hivatal megke-
resse.

399. § Az ügyek melyekben az egy-
házközségi bíróság ítél: a lelkipásztorok,
az egyházközségi főgondnokok, segédlel-
kész, és énekvezér fegyelmi ügyeink ki-
tételevel — az egyházközség hivatalnokai,
presbiterok, egyháztalpok és szolgák fe-
gyelmi ügyei.

418. § A fegyelmi esetekben kívül
eső, akár törvényszéki akár közigazgatási
uton eddig gyakorolt egyházi bírósági el-
járásnak érintetlenül hagyásával, a tiszt-
án fegyelmi ügyekben, az egyházi bírósá-
gok az alábbi §-okban megállapított sza-
bályok szerint járnak el.

429. § Ha a vizsgálat elrendelése
iránti határozat jogerőre emelkedett, a
vizsgáló küldöttség a fegyelmi eset tény-
álladékaik kiderítése céljából, kihall-
gatja a vádlottat, a panaszost valamint
azokat, kikre az érdekelt felek a vádlévi-
ben és nyilatkozatban vagy a vizsgálat
rendén hivatkoztak. A vizsgálatnál a ta-
nuknak előállításáról panaszoló és panasz-
lott önmagok tartoznak gondoskodni.

435. § A felek által felhívott, a vizs-
bizottság által kihallgattatni szükségesnek
talált és az elnök által tárgyalásra beidéz-
zett tanúk, a tárgyaláson megjelenni, val-
lomást tenni, s a mennyiben a vizsgáló
biztosok előtt esküt nem tettek, kivett val-
lomásukra megesküdni tartoznak, a kik
megnem jelennek és esküt tenni vona-
koldnak, azok a polgári hatóságnak jelen-
tetnek be, hogy az által hallgatassanak
ki és eseketesenek meg.

444. § Az ítélet jogerő emelkedése
esetében, a bíróság elnöksége az ítélet
végrehajtásáról intézkedik, s a pénzbírság
behajtását vagy az elmozdítást a 400. §
értelmében az illető polgári és egyházi
közégek által eszközölteti.

460. § Megszűnik azonban a fel-
fűggesztett hatálya s a felfűggesztett előbbi
hivatalába visszahelyeztetik:

a) ha vádlott a büntető bíróság jog-
ervényes ítélete által büntetlennek nyil-
vánított, és egyszermind a fegyelmi
eljárást megszüntette.

107. § A lelkipásztornak azonkívül,
hogy mint az egyház közvetlen tulajdo-
nát képező iskolákra felügyeletet gyakorló
iskolaszéknek elnöke, a felügyeletben az
egyházi törvény értelmében részt vesz:
kötelessége az urasztalához készülő növen-
dekeket előkészíteni s a confirmációt egész
innepélyességgel végezni.

Tizenegyedik fejezet.

A tanárokról.

162. § A tanárok fegyelmi erköl-
csei legyenek, szaktudományaikban a
tudományaikban a tudomány fejlődésével
folyton előhaladjanak.

Hivatalukba a rendes tanárok a fen-
tartó testület által életre szóló választat-
nak; s ha a középiskolát — melyhez vá-
lasztattak — egyes egyházközség, párt-
fogóság vagy egyház megye tartja fen: az
egyházközség által erősítettnek meg. A
tanárok csupán erkölcsi kihágás, súlyos
kötelesség mulasztás, vagy büntény miatt
mozdíthatók el.

Büntény esetén a polgári bíróság íté-
lete bevéradó, de már a vizsgálat meg-
indítása után hivatalától felfűggeszhető az
illető egyén.

Az elmozdító ítéletek mindig feleb-
bezendők.

Ideiglenes, helyettes, vagy segédta-
nárokkul csak ideiglenesen és meghatáro-
zott időre (rendszerint legfeljebb 2 évre)
alkalmazhatók.

163. § Hivatalukba kötelesek lelkiös-
meretes pontossággal eljárni, a megszabott
tanórákat pontosan megtartani, az iskolai
hatóságok által megállapított tanterv, tan-
tási vezérkönyvek utmutatása nyomán taní-
tani, tanítványokkal szeliden banni, őket
a tanítási órákon kívül is atyailag gon-
dozni — szóval az iskolai rendtartás sza-
bályaihoz, mindenben alkalmazkodni.

164. § A tanároknak arra kell tö-
rekedniük, hogy az általuk előadott tan-
tárgyakat növényekkel megkedveltesék
s így azokban az előmenetelt biztosítsák.

165. § Az oly tanárok fegyelmi ügye-
iben, kik egyházközség, pártfogóság vagy
egyházmegye által fenntartott intézetekben
müködnek: első fokon az egyházmegye,
második fokon az egyházközség és legfel-
ül az egyetemes konventi bíróság ítél.

Ezen tanintézetek közül, melyek az
eddig gyakorlat szerint, jelenleg közvet-
lenül az egyházközség hatósága alatt ál-
lanak, azokban müködő tanárok fegyelmi
ügyeiben, továbbra is első fokon az egy-
házközség, második fokon az egyetemes
konventi bíróság ítél.

Az egyházközség által fenntartott kö-
zépiskolák tanárai felett az egyházközség

ti, azután az egyetemes konventi bíróság
ítél.

Tizenkettedik fejezet.

A tanítókról.

166. § A tanítói pályára lépő egyé-
nek szelid, feddhetlen erkölcsi élettel le-
gyenek. Tudományos készségük igazolá-
sára végett, meghatározott vizsgáknak vet-
tetnek alá.

167. § Hivatalukban kötelesek kel-
lő szorgalmat és buzgóságot tanusítani, nő-
vendékeikkel szeliden, s a nevelésben el-
veit szerint banni; őket az egyházi felsőbb
hatóságok által megszabott népiskolai tan-
terv, tan és vezérkönyvek utmutatásai
szerint oktatni. — Kötelesek a népiskolai
hatóságok rendelkezéseinek mindenben enge-
delmeskedni.

Uj §. Az egyházközségek által fen-
tartott kisdóvodák és népiskolák fölött
álló hatóságok: első fokon a presbyterium
s az általa választott iskolaszék; másod
fokon az egyházmegye; harmad fokon az
egyházközség és legfelül az egyetemes
konvent.

168. § A mennyiben az egyházke-
rületnek igen sok egyházában a tanítói hi-
vatal az énekvezérséggel van összekötve,
az énekvezéréről szóló 169—171. §§-ok
a tanítókra nézve is mindenben kötelezők.
Debreczen, 1882. szept. 12.

Gróf Lónyay M. Tóth Sámuel,
bizottsági elnök. bizottsági jegyző.

Indítvány.

Javaslatba hozza a bizottság, hogy a
legelső leíratra vonatkozólag egy ön-
álló jegyzőkönyvi számban mondja ki a
zsinat határozatait: sajnálatos veszi tu-
domásul a magyarországi ref. egyház or-
szágos zsinata, hogy a felsége kormányza
ez időszert nem ajánlhatja legelső
megerősítésre az e célból fölterjesztett
zsinati munkálatok tanügyi részét s bár
legtávolabbról sem fogadhatja el a leirat
azon felfogását, mint ha az egyház és is-
kola ügye, ref. egyházunkban elválaszt-
ható volna egymástól, — mely felfogás
mind történelmi hagyományainkkal, mind
a jelen helyzettel, mind országos törvé-
nyeinkkel s jelszól az 179¹/₂ 26. t. czik-
kel éles ellentétben van: mindazáltal te-
kintettel azon körülményekre, melyek sür-
gösen követelik reform. egyházunk orga-
nikus egységének, abban a jó rendnek,
biztos és határozott czélok szerinti együtt
működhetésnek törvényekben kötelező meg-
állapítását; és miután ily törvények hi-
ánya, ref. egyházunk egyetemese eddig is
nagyvesztéssel járt s azok létrehozata-
lával és életbeültetésével késlekedés,
több magasos czél megvalósítását veszé-
lyeztetné és tehető kockázra; de meg a
nemzetközi szerződések erejével bíró bé-
kekötések s ezeket becsikkelyező országos
törvények, a Magyarország mindkét hit-
vallásu evangélikusoknak iskoláiban a
teljes tökéletes autonómiát minden tekin-
tetben biztosítván, ezen törvényekben gyö-
kereső s megingatlan jogával élve az
egyház, az iskoláig nézve belkörüleg
függetlenül intézkedhetik: tehát hajlandó
az országos zsinat az iskolai törvényeket
fel nem terjeszteni, hogy a legszorosabb
értelemben való egyházközségi törvé-
nyek a legelső királyi szentesítéssel
ellátatván, azok alapján egyházi életünk
mezején az összehangzó rendszeres mükö-
dés egyházunk boldogítására mielőbb meg-
kezdhető legyen; az iskoláig munká-
latot pedig a ref. egyházunkban fenálló
összes alsóbb és felsőbb iskolák minden-
nemű szellemi és anyagi ügyeire felügyelő
hatósághoz, az egyetemes konventhez te-
szik át, hogy mint egyházunk törvényes
jogainak különben is őre és védelmezője,
a szükséges intézkedéseket összes taní-
gyünk összehangzatos fejlődése érdekében
tegye meg.

Debreczen 1882. szept. 12.

Gróf Lónyay M. Tóth Sámuel,
bizottsági elnök. bizottsági jegyző.

Zsinati ülés.

— szept. 14. —

Elnök b. Vay Miklós a gyűlést meg-
nyitván mult ülés jegyzőkönyve felolvas-
tatott, s hitelesített.

Gr. Lónyay beadja a zártkörű ér-
tekezlet kiküldött bizottsága által elkészí-
tett indítványt és szövegezési javaslatot,
mint szintén a bizottságban kisebbségben
maradt Vályi János és Hegedűs László
által beadott határozati javaslatot, mint
kisebbségi véleményt. Végre jelenti, hogy
a bizottság felirati javaslatával is elké-
szült, melyet szintén beterjeszt.

Ezen beadott küldöttségi munkálatok

felolvasatván; elnök az „Indítvány” és
„Határozati javaslat” felett az általános
vitát megnyitja.

Vályi János várta, hogy először
Lónyay szól, s indítványát indokolni fogja;
szokatlan a bevezetési mód is, hogy egy
értekezési bizottság terjeszt itt elő egy
javaslatot, hiszen az értekezlet részere
dolgozott. Azt valaki magáévá teheti, s
beterjeszheti, de az értekezlet ily eljá-
rása lehet opportunus, de a nyilvánosság
előli elbuvás. Ez indítvány elvonja külön
az iskola ügyet, míg az övé felöleli az
egész, bírál és aztán javasol, A főbb
indokokat azon javaslatban elsorolta, most
csak annyit jelez, hogy a zsinati eddigi al-
kötések méltósága azt kívánja, hogy azon
munkálat meg ne csoukittassék. Nincs
vész a felterjesztésben, tehát kéri azt, gr.
Lónyay: nem magyarázza javaslatát
bővebben, mert indokai a kinyomatott in-
dítványban benne vannak oly világosan,
hogy nem szükséges ismételn, hanem a
vita végére fent tartja szövegezési jogát.

Fejlesztvén. Beterjesztvén
a többség felirati javaslatát, a lakai kiege-
szítés végett maga és társai nevében ellen-
felirati javaslatot nyújt, kérvén a kettő-
nek együtti kinyomatását és együttes tár-
gyalását.

Balog Ferencz. Elérkezett a
pillanat autonómiánk felett nyilatkozni,
dönteni e kérdés felett, hol született az.
Született vér-mezőn ellenlábás rom. kath.
egyházzal szövetségét kormány alatt.
Nem volt ekkor más, mint kivított törvé-
nyek várába menekülni. Most kivított sza-
badságunk s az új kor követelménye mást
kiván. O tehát a laikus állammal szemben
arra törekszik, hogy autonómikus kivált-
ságunk leromboltassék.

Ma már az államok missiója is az
oktatás. Ha mi magunk részere követeljük
ez iskolák rendezését, más egyházak is
azt teszik. Nekünk tehát az államnak segé-
lyére kell mennünk, hogy kicsavarjuk a
revoltánsok kezéből a fegyvert, hogy meg-
taníthassa tisztelni a törvényt.

Másik indoka, mert az alkotmányos
kormány mi magunk vagyunk. Lehetnek
tévedései, visszaélései, de a miénk a hatalom
öt leszorítani. 3 dik oka az, mert eddig
az iskola az Egyház gyermeke volt, ma
már az mostoha gyermek mely az áthé-
usokat is keblére öleli, egyik teremben hit
bü, másikba Istent tagadó tanít. E miatt
új elvek csatája közepett, az iskola nem
panacea, az nem veti meg az egyházat, ta-
lál az egyház öntentására más eszközt,
ö tehát minden iskoláinkat, ha elragadoz-
zak sem bánja.

Szervezen az egyház egyleteket mi-
szíókat, s tartsa fent magát; nem akarja
tehát megelőzni az országos törvényhozást,
mert ha az vesz törvényt hoz is mint mi-
kor a protestánsok megégetését határozta,
jón ide, hogy megváltoztatja az s ily tör-
vény ellen dicő a küzdelem. O a hala-
dás, a tiszta kálvinizmus nevében, bizalom
és várakozás erejével veszteve oda dől
az állam tengerére, s elfogadja a Lónyay
javaslatát.

Lükő Géza. Ö küzdött a zsinat
összehívása ellen, mert tudta, nem vagyunk
kések s tudta hogy munkálatai sarga fe-
kete lombikon fognak át eresztetni. De
a zsinat összehívott, s most elérkezettünk
azon merelvélre hol elvész a mit birunk.
A miniszteri üzenet lehetővé teszi az üze-
net váltásokat, ez csak költség szapo-
ritás. A miniszter kísérletnek nevezi a zsi-
nati munkálatot, de az nem kísérlet, hanem
komoly bevezetett mű. Erdély unióján ö-
vend a miniszter s leiratában püspök és
superintendensről beszél. Lesz tehát csász.
kir. erdélyi specialis calvinista püspök, a
többiek pedig de jure minorum gentium: su-
perintendensek. Örül a kormány a domes-
tikának, de pénzt nem ad, nem ér sem-
mit. Ezek a jó tetemények, melyekkel di-
ceskednek, ö ezért nem adja el autono-
miunkat, pártolja Vályit.

Szász Domokos nem érzi
hivatottnak magát az előzőnek válaszolni,
csak a beterjesztett véleményét mondja
el nézetét. A határozati javaslatot támog-
ató indokok részben illuzóriusok részben
ellentétesek.

Képzélgés, hogy kérdésessé válik az
iskola s egyházközségi szoros összefűgés.
kérdi? ki előtt? magunk előtt nem, mert
az egyb. ezután is minden oly feltevést
vissza fog utasítani. Másik képzélgés,
hogy mi okot adnánk e kapocs megtagí-
tására. Ezt lehetleníti az 179¹/₂ t. cz. me-
lyet az állam sem tagíthat. Tényállással
ellenkezők szerinte, hogy az állam segéye
nem adatik meg kellőleg. Az állam tudja
mit ad, fogadjuk el, mert a helyzet tisz-
tább lesz. Támogassuk hát a kormány in-
tentióit, mert az hazafias kötelesség. De
nem fogadjuk el a következményeire sem.

mert elveszne az eddigi zsinati munkálat
és mert mi „nem várhatunk” nekik min-
den alkalmat és tért, mely kínálkozik el-
javaslatát.

Hegedűs László (nagyhatású be-
szédét holnapután adjuk.)

Makai is találó és élces hason-
latokban itéli el a bizottsági többség ja-
vaslatát, s Vályi határozati javaslatához
csatlakozik.

KISS ALBERT: Ö Dobos beszé-
dére vasárnap fájdalmat érzett, mert őt a
meggyőződés féria gyanánt ösmeri s tisz-
teli. Balog azt kérde: „hol született az
iskola önkormányzatunk s feleletül adja,
hogy a vér mezőn, ellenlábás
rom. kath. egyházzal szövetség-
zett kormány alatt.” Igaz! de
hogy ha a hitildőzés fegyvere nyugodni
is s talán nyugodni fog, ki tudja, kor-
mány és rom. cath. egyház nincs e ma is
szövetkezve, mert azt tapasztaljuk, hogy
felvan ellenünk fegyverkezve egy egész
tábor, mely a legfontosabb pozíciókat e
házában elfoglalva tartja.

A képviselőházban 16 magyar és hét
horvát rom. kath. lelkész képviselő van.
Az akadémiában 2 érsek, 6 püspök és apát,
6 kanonok, 5 plebánus 5 szerzetes tli; míg
ref. lelkész csak 2, mert még boldog
emlékű Révész Imre is csak levelen
tag lehetett. Kir. egyetemünk határozottan
kath. jellegű. A Szent István társulat 1881-
ben 485,000 könyvet, 16,000 képet, 22,000
nyomatványt árusított el, több ezeret el-
ajándékozott s ez által folytatja ellenük
azon harcát, a mely harcából, hogy győ-
zelmesen jöhessünk ki, mindenek felett is-
koláinkra van szükségünk. Csudálkozott
azért, hogy Balog F. oly fent nem
hangoztatá, — hogy „ma már az ál-
lamok missiója is az oktatás”, — de-
künk tehát az államnak segélyére kell
mennünk, hogy kicsavarjuk a revoltánsok
kezéből a fegyvert, hogy a kormány meg-
taníthassa aztán őket, mit tesz tisztelni a
törvényt.” — Megvallja szövege, hogy őt ez
a nyilatkozat, mely annyira megdöbben-
tette, mert ez nagyon két éltű fegyver, és
csak mivel Balog F. az ö lelkének
fájdalmát abban jelezte, hogy iskoláinkban
egyik teremben hit bü, másikban istenta-
gadó tanít” és főleg mivel fentebb az a
szöveget különösen hangsúlyozta, ezért re-
ményli szövege, hogy nemsokára eljö az
hogy az iskola B. F. előtt is „panacea”
lezz s jól fog esni neki is ha jelenleg is-
kolai önkormányzatunk fel nem áldoztatik.
Szász Domokos képviselő ur már az el-
lenünk a guny fegyverével folyamodott.
Szólt megjegyzi, hogy csakis az szokott a
végő és nem tisztességes fegyverhez a
gunyhoz nyulni kinek álláspontja védel-
mére érvei nincsenek. Szólóra nézve meg-
lepő, hogy a Vályi J. által beadott hat-
ározati javaslatot, az ellenjavaslat pártján
oly eljlesztő alakban tüntetik fel dacára
annak, hogy higgadtabb és a zsinat méltó-
ságához illőbb javaslatot nem lehetett
volna beterjeszteni. Nem kívánja az, hogy
nem lényeges változtatások ne törtéjenek
csak sarkalatos jogainkat védi, s annyit
követel, hogy még egyszer irjunk fel s
a kormány nem enged, kövesse közölkünk
mindenki saját meggyőződését.

Mig ellenben a másik indítvány csakis
egy jegyzőkönyvi számban javasolja ki-
mondatni jogaink fenntartását. Mit ér az?
adé az akár mgnyugtatóst akár biztosíté-
teket? szerinte nem ad, mert van már ne-
künk olyan jegyzőkönyvünk elég melyben
erősnél erősebb kifejezésekkel hangoztatjuk
hogy „Önkormányzati jogunkat, mely né-
kül nem lehetünk, nem lennénk az, mi-
nek lennünk kell, ami lenni és maradni
akarunk, soha és semmi körülmények
közé egyetlen betűjében sem engedjük meg-
csorbíttatni jegyzőkönyvben mondottat
ugyanis ki, hogy „az iskoláig hitfeleltetés
nézve életkérdés, a tanodák a protestan-
tizmus főtámaszai, szemünkfenye”; jegyző-
könyvben van kimondva, „hogy egyhá-
zunk a kormánynak bármiféle rendelkezé-
sűn csupán és egyedül indítványoknak tekin-
tendő (1857 aug. közgyűlés). De azon jegyző-
könyvi határozatokat már úgy látszik, hogy
magunk elfeledtük, a kormány pedig so-
hasem respektálta s így az megnyugtatóst
annyival inkább biztosítékot nem szolgáltat.

Hát az olyan jegyzőkönyvi határo-
zat minő itten javasoltatik, hogy nyujthata
akár megnyugtatóst akár biztosítékot? Meg-
nyugtatóst nem nyujt mert semmi más in-
dokot nem tud felhozni a zsinati munká-
latok tanügyi részének a kormány által
kivánt letételére ennél, hogy „tekintettel
azon körülményekre, melyek sürgösen kö-
vetelik ref. egyházunk organikus egysé-
gét” öhajandó az egyház szervezeti rész
mi előbbi megerősítése. — De ezen ö
által sem kicsinyelt czéi, az organikus

egység. — vajon
ha e zsinat azon tagj
gúknak érezik és ta
jogainknak védelmére
lépést megtenni, s ki
ból nem többet, csak
nek és indítványozna
től még ez is megtag
nem hagyaték fent s
„nyilatkozat”-ban ki-
tenni a mandátumot
Kérem meg lesz-e a
meg lesznek-e e zsin
hogy úgy jogaink
küldők, magok és tá
végett megtették min
mivel tartoztak. Ö azt
Dehát biztosíték
dítványunk elfogadás
fogja bizonyítani, ho
mérven nyujt. Kim-
lat, hogy a nemzetke
jével bíró békekötése
lyező országos tvny
mindkét hivatalu ev
lájgyben, a teljes
minden tekintetben
vényeken gyökeredző
val élve az egyház, az
belkörüleg, független
t i k. Azonban csak
intézkedhetik
dik, hanem az egész
hogy azt addig a k
nem mondjam mintegy
oda utasítja a konven
e teherlő megszabad
kegyelmes királyi lei
ges alázattal betűről b
nak kívánalmat.

Hát biztosíték é
Ö kénytelen kijelente
még akkor sem volna
tosíték, ha egyházi sze
és akként volna alk
által beillesztve, az a
általá rettegett conven
zatának teljesítésére j
Az egész eljárás
mint ha azon tanügyet,
nyit küzdöttek, anny
oda doboók, mint me
conventnek úgy látszik
magához ölelő karjai
se s filereinkből na si
morusagosan de mégis
míg az atyáskodó kor
gánoz ölelő centralis
szoritandja. Akkor azt
s lelki v i g a s z f a l á
mi, a mi mostan foga
álló jegyzőkönyvi s
s jöhetnek bármint sz
időknek nyomasa alát
vát, akkorára már zsi
rületeket feleslegessé
közé teendő minden
most önként feladott
kat, még az ö mind
lezz képes vissza szer
fog rajtuk a sz. irás
által alkalmazott a az
elvezzen a fegyver, v
sebb fegyver, de jog
gunk lemondunk, töb
rezhető.”

Ö, mert ez meg-
zik Vályi János hatá
Ezen nagy figyelemm
tást keltett beszéd utá
bos J. és Szent p
zsinat folytatása d. u.

Kiss Áron beszé-
sén. Minden dolgot tö
kinetve venni, és az
a szemlélet élér, kétség
szerint, amit s mely
a dolgot tekintette. I
világ folyásán, netve
tősz más oldalról tek
dott a felett.

En sem láthatta
zás színben, mint az
társam Dobos János,
a gyermek. Az öreg g
Bevonultunk, m.
a csiga a héjába; b
egyházunkba. Itt akart
behozni saját kevés ja
inkat. Azt mondunk a
gyeskedjék megtekin
ezt, nincsen itt semmi
töttük az állampolgáro
szalát sem; nem veti
kezet sorsosaitól semm
lam hatalomnak amive
let alá adtuk magunka
Mint a csiga a k
foglaltuk el szerény hel
iki 26-ik t. cz, alapján

elvezne az eddigi zsinati munkálatot, mert mi nem várhatunk nekünk minálunkkal és tért, mely kínálkozik el foglalnunk, s tehát elfogadjuk Lónyay zsinatát.

Hegedűs László (nagyhatású beadvány) holnapután adjuk.)

Makái is találó és élcezes hasonlatot ítélt el a bizottsági többség javát, s Valyi határozati javaslatához KISS ALBERT: 6 Dobos beszé-vasárnap fájdalmat érzett, mert őt a győződés tértje gyanánt ösmeri s tisz- Balog azt kérde: „hol született az ön kormányzatunk s feleletül adá, a vér mezőn, ellenlábass káth. egyházzal szövetség-kormány alatt.” Igaz! de ha a hitűződés feyvere nyugszik alan nyugodni fog, ki tudja, kor- és rom. cath. egyház nincs e ma is kezve, mert azt tapasztaljuk, hogy ellenünk teyervekeve egy egész mely a legfontosabb pozíciókat e an elfoglalva tartja.

A képviselőházban 16 magyar és hét román. kath. lelkész képviselő van, adamiában 2 érsek, 6 püspök és apát, 3000, 5 plebanus 5 szerzetesül; míg lelkész csak 2, mert még boldog Révész Imre is csak levelező betett. Kir. egyetemünk határozottan kellegű. A Szent István társulat 1881-189000 könyvet, 16,000 képet, 22,000 távnyit arusított el, több ezert el-kozott s ez által folytatja ellenünk arezot, a mely harcából, hogy győ- en jöbessünk ki, mindenképp felettis- tra van szükségünk. Csudálkozott hogy Balog F. oly fént nem tarta, — hogy „ma már az ál- missiója is az oktatás”, — „ne- tehát az államnak segélyére kell k. hogy kiesavarjuk a revoltások a feyvert, hogy a kormány meg- sa aztan őket, mit tesz tisztelni a t.” — Megvanja szóló, hogy őt ez tkozat, mely annyira megdöbben- mert ez nagyon két éü feyvert, és mivel Balog F. az ő lelkének at abban jelezte, hogy iskoláinkban eremben hű hű, masikban istenta- mit” és főleg mivel fentebb az is t különösen haugsulyozta, ezért re- szó, hogy nemokára eljő az id, z iskola B. F. előtt is „panacea- jol fog esni neki is ha jelenleg in- kormányzatunk fel nem adoztatik. z Domokos képviselő ur már az el- a guay feyveréhez folyamodott. meggyeji, hogy csakis az szokotta s nem tisztességes feyverhez a z nyulni kinek állaspontja védel- rvei nincsenek. Szólvára nézve me- gy a Valyi J. által beadott hata- vaslatot, az ellenjavaslat pártolói esztő alakban tüntetik fel daczára hogy higgadtabb és zsinat mel- hoz illobb javaslatot nem lehetett eterjeszteni. Nem kívánja az, hogy leges változtatások ne történjenek kkalatos jogainkat védi, s annyit hogy meg egyszer írjunk fel sba ny nem enged, kövessé közülünk i saját meggyőződését.

g ellenben a másik indítvány csakis zökönnyű számban javasolja ki i jogaink fenntartását. Mit ér az? akár mgnyugtatóst akár biztosí- zerinte nem ad, mert van már ne- van jegyzőkönyvünk elég melyben rősebb kifejezésekkel hangoztatjuk ukormányzati jogunkat, mely nél- lehetnének, nem tennénk az, mi- lük kell, ami lenni és maradni soba és semmi körülmények etten betűjében sem engedjük meg- ni jegyzőkönyvben mondatott ai, hogy „az iskolatűz hitfeleinkre tkerés, a tanodák a protestan- tamaszai szemünkénye”; jegyző- van kimondva, „hogy egyhá- tormányának bármiféle rendeleteit s egyedüli indítványoknak tekintit- g. közgyűlés). De azon jegyző- atározatokat már ugy látszik, hogy feleledtük, a kormány pedig so- pektalta s így az megnyugtatóst inkább biztosítékot nem szolgált. az olyan jegyzőkönyvi határo- tten javasoltatik, hogy nyújthatna nyugvást akár biztosítékot? Meg- nem nyújt mert semmi más in- tud fehozni a zsinati munká- gyi részének a kormány által etelére ennél, hogy „tekintettel lményekre, melyek sürgősen kö- t. egyházunk organikus egyes- andó az egyház szervezeti rész- megerősítése. — De ezen ő a kicsinyelt cél, az organikus

egység. — vajon el lesz-e érve, ha e zsinat azon tagjaitól, kik kötelessé- nek érezik és tartják önkormányzati jogainknak védelmére, minden törvényes lépést megtenni, s kik éppen ezen indok- ból nem többet, csakis egy feliratot kér- nek és indítványoznak: ha mondom, ezek- től még ez is megtagadtatván, számukra nem hagyatnék fent más mód, mint egy „nyilatkozat”-ban kifejtve indokaikat le- tenni a mandátumot és innen távozni. — Kérde meg lesz-e az óhajtott egység s meg lesznek-e e zsinat tagjai nyugtatva, hogy ugy jogaink védelmére, — mint küldöik, magok és társaik megnyugtatósa végett megtették mindazt, ami lehető, a mivel tartoztak. Ő azt hiszi: nem!

Dehát biztosítékot nyújt-e ezen in- dítványunk elfogadása? Méri állítani s bo- tolja bizonyítást, hogy azt még kisebb mérvben nyújt. Kimondja ugyan a javas- lat, hogy a nemzetközi szerződések ere- jével bíró békekötések s ezeket bezikke- lyező országos tvnyek a magyarországi mindkét hitvallásu evangélicusoknak isko- latgyben, a teljes tökéletes autonomiát minden tekintetben biztosítván, ezen tör- venyeken gyökeredző s megingatlan jogá- val élve az egyház, az iskolatűzre nézve belkörüleg, függetlenül int é z k e d h e t i k. Azonban csakis annyit mond, hogy int é z k e d h e t i k amde nem intézke- dik, hanem az egész ügyet elodázza, — hogy azt addig a kis ideig, míg majd ne mondjam mintegy magától eldobva oda utasítja a konvent elé, s örül, hogy e tehertől megszabadultan leborulhat a kegyelmes királyi leirat előtt, s mélysé- ges alázattal betűre teljesítheti an- nak kívánalmát.

Hát biztosíték ez, mélyen t. zsinat! Ő kénytelen kijelenteni, hogy reá nézve, még akkor sem volna megnyugtató biz- tosíték, ha egyházi szervezettünkben, ugy és akként volna alkotmány tervezetünk által beillesztve, az a sokaktól kedvelt, de általa rettegett convent, hogy ezen megbí- zatásnak teljesítésére jogosult lenne.

Az egész eljárás ugy tünik fol neki mintha azon tanügyet, melyért őseink any- nyit küzdöttek, annyit áldoztak, mostan oda dobnák, mint megunt gyermeket a conventnek ugy látszik előbb-utóbb minden magához öleto karjai közzé, hogy tenger- se s filéinkből na siralmasan és nyo- morusagosan de mégis tartsa és apolgassa mig az atyáskodó kormány, mindent ma- ganoz öleto centralisáló karjaival, kebelére szoritandja. Akkor aztán majd elővehetjük s lelki vigasztalásul olvaagathatjuk mi, a mi mostan fogalmazandó — „ön álló jegyzőkönyvi s z a m u n k a t.” — s jöhetnek bármín szomorú idők, és azon időknek nyomasa alatt hangoztathatja sza- vát, akkorára már zsinatot és egyház ke- rületeket feleslegessé vagy engedelmessé- közze teendő mindenható konvent, am de most önként feladott tanügyi önállóságunk- kat, még az ő mindenható akarata sem lesz képes vissza szerezni; mert teljesülni fog rajtunk a sz. irásnak Deák Ferencz által alkalmazott az azon mondata: „amit elveszen a feyvert, vissza vesz az erő- sebb feyvert, de jog, melyről ni ma- gunk lemondunk, többé vissza nem sze- rezhető.”

Ö, mert ez meggyőződése csatlako- zik Valyi János határozati javaslatához. Ezen nagy figyelemmel hallgatótt és ha- tást keltett beszéd után szóltak még Do- bos J. és Szentpéteri s ezzel a zsinat folytatása d. u. 5 órára halasztott.

Kiss Áron beszéde, a zsinat zárt ülés- én. Minden dolgot több oldalról lehet te- kintetbe venni, és az eredmény is, melyet a szemlélő elér, kétségkívül különböző lesz, aszerint, amint a mely oldalról az ember a dolgot tekintette. Demokritosz örült a világ folyásán, nevette azt, míg Herakli- tosz más oldalról tekintve csak sirni tu- dott a felett.

En sem láthattam a leiratot oly ró- zsás színben, mint az én t. vén képviselő társam Dobos János, aki örült annak, mint a gyermek. Az öreg gyermek!

Bevonultunk, m. t. értekezlet, mint a csiga a héjába; bevonultunk kicsiny egyházunkba. Itt akartunk tisztogatni, rend- behozni saját kevés javainkat, tulajdona- inkat. Azt mondtuk az államfőnek: ke- gyeskedjék megtekinteni és megerősíteni ezt, nincsen itt semmi a másé, nem bán- tottuk az állampolgároknak csak egy haj- szálát sem; nem vettünk el más hitfele- kezet sorsosaitól semmit! megadtuk az ál- lam hatalomnak amivel tartozunk, felügye- let alá adtuk magunkat.

Mint a csiga a kis falevelen, ugy foglaltuk el szerény helyünket; az 1790/1- iki 26-ik t. cz. alapján. A leirat is azt

mondja, hogy respectálja az alapot, de miként? Minden jogunkat, amit e törvény 5-ik szakasza egyházunknak biztosít, csu- pán az „iskolatartás” súlyos terhére szorí- tja, s mellőzi, hogy rationem normam et ordinem docendi et discendi — a tanít- lás és tanulás módját, rendjét és szabá- lyát meghatározó és törvény nekünk adta, míg e szokás utolsó részét, mely a tanul- mányi rendezését az államnak fenntartja, ellenünkbea kiszélesíteni kívánja; s le- tétetni kívánja velünk bizonytalan időre isk. ügyünket, holott mi eddigi jogainkon tul éppen nem terjeszkedtünk, felöltünk szabadon teljesíthette volna a coordinatio litterariae institutionem.

Felhozva volt itt Syloek féle hason- lat, hogy ugy jajgatunk iskolai ügyünk miatt, mintha egyházestünkben a kor- mány egy darab hust akarna kivágni. (Nagy zugás.)

Ne méltóztassanak gáncsolni, mig magamat ki nem fejezem; én nem gyu- lasom a kormányt, minő intenióióból do- gozik. Istennek érte felelős, nem nekem. De az ő érdeke nem a reformátusoké. Ő az egész haza érdekében köteles tenni, és teszi azt, a mit kormányzására nézve ké- nyelmesebbnek lát. De mi reformátusok vagyunk; s minden hasonlitgatás daczára, iskolatűzünkkel, mely nélkül egyházunk, pár nemzedék után kihal, felhagyunk nem szabad, annyival inkább, mert ma- gan az evangéliumon alapul. A Jézus maga adta nekünk, és minden jósolgatás daczára tovább tart, mint minden emberi törvény.

De kifogásolja, s megszorítani akarja saját egyházi igazgatásunkra, törvényke- zésünkre vonatkozó több trézikeit is.

Én m. t. értekezlet! ha tudnám, hogy e zsinaton valaki csak egy elvet is fel- akar áldozni, elakar alkudni azon elvek- től, melyeken zsinati összes munkálatunk alapul: azt kérném, hogy tegyék le in- kább az egésztest, s ne is terjeszköj többé fel.

Elveket értek, s nem azoknak egyes részletekre tett alkalmazását, melyekben le- het hiány, lehet, hogy amit tegnap néz- tünk és látunk, ma már jobban, helyese- ben látjuk, s ezt ám javítsuk. De az el- vek közül fel ne adjunk egyet sem.

De amennyiben az alkudozást nem hihetem, hogy az ne mondassék, hogy „csak azért is”, hogy ellenszegüljünk, tesz- szük ezt: hajlandó leszek beleenyugodni abba, hogy miként gr. Lónyay ő exellen- tiája mondta: mentsek meg legalább azt, ha tudják, amit megmenthetnek. De — elveink feláldozása nélkül!

A kirándulók bajban.

Velence, szept. 14. (A De- brecezen tudósítójának tá- virata. Föladott 8 óra 20 perc; érkezett 10 órakor.) Tegnap reg- gel megérkeztünk Velen- czébe. Tengeri-hajó vitt bennünket. Éjjel rop- pant vihartámadt. A ten- geri betegség nyomai mindenkinél jelentke- zett, de most mársenki nek sincs semmi baja.

UJDONSÁGOK.

* A zsinatnak összesen 105 tagja van. —

* A magyarországi kat. igazga- tóságok holnap Debreczenbe érkeznek hogy a kataszteri munkálatokat felülviza- gálják. Már az igaz, hogy az idén nem akarunk kifogni a látogatókból.

* A gyakorlatokra berendelt ka- tonaság utolsó része, egy tüzérség ma délelőtt megérkezett. A gyakorlatok egy hónapig tartanak.

* Dalárdáink a szatmári önkéntes tüzoltó-egylet zászlószenteselési ünnepélyére át fog rándulni Szatmárra, hol nagy ün- nepélyességekkel akarják fogadni.

* A Hortobágy pusztáin több új iskola fog megnyitni a jövő évben, hirdete- egyesek és Debreczen városa nemesszi- vőségét, tanfelügyelőjének ügybuzgóságát. Legközelebb bővebben fogunk megemlé- kezni e tárgyról.

* Kellemetlenségek. Azt már em- litettük, hogy a Fiuméba rándulók vona- táról egy szoboszlói ügyvéd és neje lema- radtak. — A Budapestről elindult társa- ság Szekesfehérvár felé étenk derültéggé jött, mert egyik debreczeni utas, L. N. B. Budapestben felejtette a podgyászát minde- nestül. —

* Postaügy. A n.-várad postaigaz- gatóság utasítása szerint f. hó 15 től H.- Bözörmény, H. Pályi, B.-Ujváros, H.-Sám- son, F.-Józsa postahivatalokkal a teli me- netrend (XII. óra) lép életbe, melyről mi- beztartás végett van szerencsém a t. cz. közönséget értesíteni. Nevezett hivatalok- hoz levélpósta csak 1/2, 12 óráig, kocsi- postán 11 óráig feladott küldemények lesznek ugyanazon nap továbbitva. Debre- czen 1882 szeptember hó 14 én. A m. k. postahivatal.

* Ne váljunk el! A kir. kuria egyidő óta nem mondja ki a választ, ha csak abba mind a két fél bele nem egyezik. Hanem képzeljük, hogy ez nem akadály azoknak, akik válni akarnak.

* Saktárság nem egyszer képezte már a nyilvánosság terén panasz tárgyát: az izraelita hitfelekezet azon eljárása, hogy ünnepélyes alkalommal csak bizonyos díj lefizetése mellett engedik meg a hívőknek az imáhdobban közösen tisztelni az istent. Ezen visszás állapot megdöntésére egy hir- lapi közlemény sem alkalmas annyira mint az alábbi kis történetke. A mai izraelita ünnepély alkalmából egyik izr. atyafi be- akarván menni az izr. templomba, 2 forint befizetésre kényszerítettet. Polgártársunk lefizette a két forintot, s elfogadta a jegyet de nem tért be a templomba, hanem a helyett hazament, kinyitá üzletét és át- menvén a közeli vendéglőbe, étvágya szeri- ntel megreggelizett. Természetes, ez min- den zsidó hitrendelet ellen való cseleke- det. Azonban minden kételyt kizárólag az- zal indokolja tettét, hogy ha ily nagy sa- toros ünnep alkalmával egyik zsidó a má- sikkal „seftelhet” a templomban, s egy- másnak pénzt adhat: isten nagyobb di- cőségére, miért ne folytathatná ő becsü- letes üzletét a közönséggel? A t.-eszlári állítólagos rituális cselekménnyel szembe- állítva e tény, lehetetlen nem üdvözölnünk az ifju kereskedőt, ki józan eszével a leg- helyesebb csapást mérte a nagyképu sak- terságra.

* Előmunkálati engedély. A köz- munka és közlekedésügyi miniszter Star- nov Jakobs lovagnak egy Debreczenből Szilágy-Somlyó-Deés és Beszterczén ke- resztül a román határig terjedő vasutvo- nalra, az előmunkálatok engedélyét meg- adta. —

A drezdai antisemita kongresszus.

A szept. 12-i ülésen Istóczy ma- nifesztumát tárgyaltak egészen röviden. Elnök szavazás alá bocsátja a kérdést, Először is felteszi azt a kérdést, hogy ki veti el a manifesztumtervezetet? (Feláll egy tag.) Ki fogadja el elvben? (Hatan.) Ki nem fogadja el en bloc, hanem vitát kíván? (Hárman.) Végül kérdi, kik fogad- ják el en bloc? (Majd mindnyájan feláll- nak.) Istóczy manifestuma tehát elfogadta- tott.

Henricl Ernő javasolja, hogy a mani- fesztum az összes európai lapoknak, zsi- dónak és nem zsidónak egyaránt meg- küldessék. Így megküldessék a legnagyobb zsidó lapnak, a Timesnek is; ha nem kö- zölné, felveszi pénzért a hirdetések közé.

Olsavszky Lajos szerint, mivel ez az antisemiták világ kongresszusa, nemcsak az európai, hanem valamennyi amerikai lapnak is meg kell küldeni a manifesztu- mot.

Bismarck pártolja Olsavszky javas- latát, azonban nemcsak hirlapokban, ha- nem röpiratokban is óhajta terjeszteni a manifesztumot.

Elnök javasolja, hogy a kongresszus nyilvánítsa ki elismerését az antisemitiz- mus ügyének buzgó hívei s bajnokai: a magyar küldöttek irányában. Viharos hoc- hok között elfogadatik.

Ónody felolvasása.

Ónody Géza h. nánási képviselő rend- kívül hosszú s érdekes felolvasást tartott az eszlári ügyről a drezdai kongresszu- son, melyet feszült érdeklődéssel hallgattak. Hosszasan előadta az eszlári zsidók viszonyát a néppel, Solymosi Eszter eltű- nését, a vizsgálatot, az állhullával üztött bűnös játékok, végül bemutatatta Solymossy Eszter arczképét, következő szavak kísé- rében:

Ime előttünk áll a szegény lányka alakja, egy ifju jeles reményekre jogosító magyar művész Abrányi Lajos esetje ál- tal hosszas munka és tanulmány után vá- szonra varázsolva. Ime előttünk áll azon leány képe, ki sakternek hosszú líhegő sötét bűnének gyalázatos légkörében só- hajta ki ártatlan lelkét, kit még csak val- lásának papja, s övéinek szeretete sem kísérhetett az örök nyugalomra. Élethű a kép, legalább azok a kik Solymosi Esz- tert ismerték, annak állítják. De mégis

talán nem sérttem művész barátom nemes- dícsvágyát, ha én e festményt nem olyan- nak látom, a minő, hanem a mint lelkem- re hatást gyakorol. Nekem ugy tetszik, azok a zárt ajkak megmozdultak, azok a kezek ég felé emelkednek, s egy világot hívnak segítségül megmenti az emberiség- nek a — szabadságot. — Halhatatlan kul- tusz; magában egyesíti a föld legdrágább kincsait melyekért ezredévek óta tör és küzd a századok fejlődő szelleme, melye- ket szent örökségként az örök üdv forrá- sából — a szeretetvallás örök tanából me- rit az elme és a szív, kinek talán hulláját szétdarabolta a héber vandalizmus s ta- lán több sirba helyezte az a fekete go- noszság iszonyu játéka, melyekre mint végzélra tekint minden vágyaival a lélek, mely érzésben, gondolatban, dalban, és tetteben az örök és dicső istenség felé ára- doz még akkor is midőn ama szent kin- csek a jogegyenlőség és testvériség, bor- zasztó tévtanok miniszteriumnak árnyával fedetnek be.

Ha e gyermekleány ajkai beszélni tudának, volna-e bátorságunk végig hall- gatni az ártatlan lélek panaszait, nem ír- toznánk-e meghallgatni azon borzasztó szen- vedéseket, melyek őt a gondatlan gyer- mekévek rózsás világából a lét megszün- tének sötét sírjába taszították.

E kép, míg csak a kereszténység áll, örök jelképe lesz a zsidó vallási fanatiz- musnak, mindig jelképe lesz az a kereszté- ny civilizáció fogalma iránt érzéketlen idegen faj türelmetlenségének. Az összes keresztény néprek nézve élő menetekel upharsin lesz az, mely folyton emlékeztetni fogja őket arra a nagy veszedelemre, mely a zsidóság alakjában minden keresztény kultúrtörökvést s állami létet fenyeget, mely emlékeztetni fogja őket arra, hogy preventív rendszabályokkal óvják magukat a mindjobban növekvő veszély ellen. S e preventív rendszabály egyedül s kizárólag a zsidó kérdésnek ugy társadalmi mint törvényhozási téren való megoldásában áll. Eljön a keresztény népszabadság; Eljének annak lankadatlan bajnokai!

Közgazdaság.

(Eredeti tudósítás.)

= Kiállítás Erdélyben. Az erdélyi gazdasági egylet folyó hó 21-től 25-ig Kolozsvart alkakiallítását, vásárt, árverést rendez. Ez minden tekintetben sikerülmi ígérkezik; az egész országrész tömegesen pártolja, annyira, hogy már is körülbelül 150 tétellel van több bejelentés, mint a mennyire számítás volt. A lóvásár sikerét biztosítja azon körülmény ie, mely szerint a fogarasi állami ménes kisorsoltjainak árverése is akkor fog megtartatni, azonki- vül erdélyi tenyészőktől számtalan ló, kész fogatok vannak bejelentve.

Különösen felhívjuk figyelmét azok- nak, kik erdélyi faj szarvasmarhára akar- nak szert tenni, mert ez igen kedvező al- kalom az erdélyi marha híres kitartás és szívósság tekintetében, ez Magyarországon eléggé ösmeretes; itt most összpontosítva lesz Erdély tenyészanyagjának legzebbje, tehát nagy a választék.

Sorsjáték is lesz 50 nyereménnyel, többnyire igen értékes tenyészállatok.

Szabó József,

felelős szerkesztő s kiadótulajdonos.

IGÁRVÉNYEK.

Tiszavi-ki sorsjegyekre
Főnyeremény 100.000 f, csak 2 f.
Huzás folyó hó 15-ken.
Trieszti kiállítás sorsjegyek
Főnyeremény 50,000 f, csak 50 k.
Merienbádi katonai sorsjegyek
Főnyeremény 8000 frt, csak 50 k.
Székely művelődési és kanizsai sorsjegy
Főnyeremény 8000 frt, csak 50 k.
Lókiállítás sorsjegy,
főnyeremény 5 ezer frt, diszfogat.
Ára csak egy forint.

továbbá girgounminta szerint termelt lépes-musz, muskotai szőlő, achnebat és turkestan dinnyék, nyitott rózsák és csokrok kaphatók és megrendel- hetők. —

Otrokocsi Végh János.

